

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

II. An requiratur ad assensum conclusionis præcedens cognitio de bonitate
illationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

significato. Secunda differentia solet assignari ex eo, quod syllogismus semper dicit duas praemissas, & discursus vnicam tantum saepe contentus est. Ceterum si sermo sit de syllogismo, & discursu formalibus, quos non distingui de-
fendo, sicuti syllogismus necessario dicit duplicem praemissam, saltem virtualiter distinctam, sic discursus eandem distinctionem virtutem praemissarum necessario exposcit & sicuti discursus non requirit duplicem praemissam formaliter distinctam, sic syllogismus internus simplici formalis praemissa, dum haec virtualiter sit duplex, contentus est. Quod si syllogismus vocalis duplicem praemissam formaliter distinctam exposcat, hoc ad rem non attinet, non enim comparandus est vocalis syllogismus cum discursu mentali, hos enim inter se distingui certum est, sicuti distinguuntur syllogismus mentalis, & vocalis. Ratio vero propter quam syllogismus vocalis duplicem praemissam formaliter distinctam exposcat, est quia non invenitur enunciativae vocalis, quae aequivalet duabus, quas syllogismus exposcit, non enim datur propositio vocalis quae his duabus aequivalet, *Omnis homo est animal, Petrus est homo*, quod si datur, poterit etiam syllogismus vocalis constare praemissa formaliter simplici, quae virtualiter duplex sit, ex qua tantum inferatur conclusio.

10 Tertium discrimen peti solet ex eo quod syllogismus potest constare ex praemissis evidenter falsis, seu cognitis ut falsis, non vero discursus. Ceterum si de syllogismo tali sermo fiat, nullo modo potest praemissis cognitis ut falsis constare, nunquam enim intellectus cognoscens has propositiones esse falsas, *Omnis equus est rationalis, Omne binnibile est equus*, movebitur ad inferendum: ergo omne binnibile est rationale, sine qua illatione syllogismus internus non subsistit, sicuti neque discursus. Syllogismus vocalis poterit constare propositionibus cognitis ut falsis, quia voces possunt esse eadem, siue illorum obiecta hac vel illa ratione cognoscantur, conceptus vero longe sunt diversi quando obiecta diversa ratione, hoc est, vera aut falsa cognoscuntur. Quartum discrimen solet adduci, quod syllogismus includit praemissas & conclusionem in recto, discursus vero tantum includit in recto conclusionem, & praemissas in obliquo. Discrimen istud non alia ratione impugnandum est, nisi quia omni ratione est destitutum. Concludo ergo syllogismum mentalem & discursum in nihilo differre, sed tantum differentiam in his vocibus *syllogismus*, & *discursus* reperiri petitam ex eo, quod vox syllogismus significet syllogismum internum indistinctum a discursu, & simul se extendat ad significandas voces respondentes syllogismo interno, quae syllogismus vocalis dici solent; vox vero discursus tantum significat discursum indistinctum a syllogismo interno, & non se extendit ad significandas voces respondentes discursui, quia haec non dicuntur discursus externus, sicuti dicuntur syllogismus externus voces respondentes formali syllogismo.

PUNCTUM II.

An requiratur ad assensum conclusionis procedens cognitio de bonitate illationis.

1 Dplex est illatio, formalis & obiectiva. Illatio formalis est assensus conclusionis ex praemissis deductus. Illatio obiectiva dici solet connexio obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis. Non procedit difficultas de illatione formali, certum enim ad assensum conclusionis non praerequiri cognitionem reflexam praemissarum formalium, neque ipsius conclusionis formalis ac proinde nec connexionis inter hos assensus, non enim potest dari cognitio cognitionis inter assensus, quae non sit cognitio assensus, qui sunt extrema huius connexionis, eo enim ipso quod cognoscantur obiecta praemissarum, & conclusionis datur discursus absque ulla cognitione reflexa. Procedit ergo difficultas de illatione obiectiva, hoc est de connexione inter obiecta praemissarum, & conclusionis.

2 Ceterum haec obiectiva connexio nihil aliud est, quam identitas obiecti praemissarum, cum obiecto conclusionis, non enim obiectum praemissarum causa est obiecti conclusionis, sicuti praemissae formales sunt causae conclusionis formalis, sed cum illo identificatur, & in hoc sensu dici-

mus habere connexionem, sicuti dicimus connecti rationale cum animali. Quod si nimis scrupulosus noluisset identitatem connexionem appellare, tecum non contendam, sed a te petam an debeat praecognosci ad assensum conclusionis identitas obiecti ipsius conclusionis cum obiecto praemissarum, cuius solutionem exposcit difficultas, quam modò exagitemus.

3 His positis adhuc amplius debet explicari status difficultatis, potest enim dubitari an haec identitas praecognoscenda sit per actum iudicativum, vel sufficiat per simplicem apprehensionem cognosci. Rursus si dicatur praerequiri simplicem apprehensionem huius identitatis, seu connexionis obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis, adhuc restat sciendum, an haec simplex apprehensio ex eo tantum requiratur, quia iudicium in quo formalis conclusio sita est hanc identitatem seu connexionem attingat tanquam proprium obiectum, & omne obiectum iudicii debeat prius simplici apprehensione pertingi, vel speciali titulo discursus, haec praenotio apprehensiva requiratur, ut possit inferri conclusio. Dicere, an apprehensio illationis debeat praecedere conclusionem, quia conclusio est formale iudicium de illatione, & apprehensio debet iudicium praecedere, duo involvunt. Primum conclusionem esse iudicium de illatione, quod hic examinare debemus: Secundum, debere supponi simplicem apprehensionem ad omne iudicium, quod hic definitum non est, sed cum agitur de natura apprehensionis, & iudicii, quod praestabo Controv. 5. de anima Punct. 2. Haec ita placuit praenotare ad intelligentiam questionis, quia apud nonnullos eam valde confusam lego, quia de his distinguendis non cogitarunt.

4 Affirmo cum Hurtado disp. 7. de anima sect. 5. & Arriaga disp. 13. Logicae sect. 3. ad assensum conclusionis nullum aliud iudicium praecedere praeter assensum praemissarum. Probanda est conclusio ex eo quod non apparet necessitas assignandi aliud iudicium conclusionem praecedens, neque fundamentum est, quo moveamur ad constituendum tale iudicium. Secundò quia per se notum est esse eadem inter se, quae sunt eadem vni tertio: ergo eo ipso quod intellectus videat haec extrema esse eadem vni tertio erit determinatus ad iudicandum esse eadem inter se. Sed praecise ratione praemissarum noscitur extremitates identificari vni tertio: ergo est determinatus ad iudicandum identificari inter se. Probat haec ratio non solum non requiri aliud iudicium ante conclusionem sed etiam ex natura discursus non requiri aliquam apprehensionem praecedentem iudicium conclusionis. Dixi non praerequiri apprehensionem ex natura discursus ad assensum conclusionis, ut abstraherem ab opinione, quae asserit ad omne iudicium necessario supponi apprehensionem de obiecto iudicato, quae si vera sit conclusio supponet ex praedicato communi iudicii apprehensionem de obiecto, in quod fertur, quod iam explico.

5 Duplex est opinio circa obiectum conclusionis, quaedam affirmat conclusionem non attingere obiectum praemissarum, sed tantum proprium obiectum, alia asserit conclusionem indissimiliter attingere obiectum illatum, & obiectum praemissarum tanquam obiectum formale quo. In sententia quae asserit conclusionem non ferri in obiectum formale praemissarum, conclusio non attingit identitatem obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis, quae est obiectiva illatio. Ratio est facilis: non potest attingi identitas extremorum, quin attingantur extrema, in quibus versatur identitas: ergo si per conclusionem non attingitur alterum extremum videlicet obiectum praemissarum, non poterit attingi identitas talis obiecti cum obiecto conclusionis formalis. Ex his inferitur ex nullo capite secundum hanc sententiam praerequiri apprehensionem de illatione obiectiva, seu de identitate obiecti praemissarum cum obiecto conclusionis ad assensum conclusionis. Non ex natura speciali discursus ut dicebam n. 4. non ex eo quod apprehensio semper praecedat iudicium, quia etiam hoc verum esset, iudicium conclusionis non respicit tanquam obiectum talem identitatem, ut modò ex principiis huius sententiae euici.

6 Iam in sententia affirmante assensum conclusionis attingere per se ipsum obiectum praemissarum adhuc affirmo conclusionem non attingere enunciativè illationem obiectivam, seu identitatem obiecti conclusionis cum obiecto praemissarum, ita ut ex vi illius dicat intellectus, hoc est idem cum illo, seu hoc inferitur ex illo. Haec conclusio est contra Arriagam supra n. 8. illam tamen tradidit N. Smigle

N. Smigletius disp. 13. quæst. 2. Probat facile iudicium quo intellectus dicit, *hoc inferitur ex illo*, est iudicium de illatione tanquam de obiecto: ergo non est formalis illatio de qua fertur iudicium, aliud enim est inferre vnum ex alio, aliud iudicare vnum ex alio inferri, hoc enim sine discursu potest fieri, possum enim actu fidei humanæ, vel diuinæ credere hoc obiectum ex illo inferri, illud verò essentialiter dicit actum discurrendi. Similiter aliud est dicere, illud est idem cum isto, quæ ex vi illius illud iudicare, exempli gratia aliud est ex vi harum præmissarum, *Omnis homo est rationalis, Omne visibile est homo*, assentiri obiecto huius propositionis: *ergo omne visibile est rationale*, quod necessarium fit per discursum, aliud verò dicere obiectum harum præmissarum, *Omnis homo est rationalis: Omne visibile est homo* est idem cum obiecto huius conclusionis: *ergo omne visibile est rationale*, quod sine discursu per iudicium fidei humanæ, vel diuinæ, diuinæ vel humanæ reuelatione intercedente poterit affirmari. Confirmatur: secundum hanc sententiam tantum requiritur ad discursum, quod assensus conclusionis attingat obiectum præmissarum tanquam rationem formalem assentiendi obiecto illato. Sed hoc potest fieri, quin intellectus enunciatiue dicat obiectum præmissarum est idem cum obiecto conclusionis, seu obiectum conclusionis inferretur ex obiecto præmissarum: ergo conclusio non imbibit in se formaliter, neque aliquo modo prærequirit iudicium enunciatis illationem, seu identitatem obiecti præmissarum cum obiecto conclusionis. Ex his inferes adhuc in hac sententia non prærequiri ad assensum conclusionis apprehensionem de illatione obiectiua, cum in illam formaliter, & enunciatiue non feratur conclusionis assensus.

Dixi assensum conclusionis non ferri enunciatiue in illationem, seu identitatem obiecti præmissarum cum obiecto conclusionis, quia ut bene P. Smigletius supra & Hurtadus §. 47. & Arriag. n. 15. intellectus per assensum conclusionis in actu exercito nescit illationem obiecti conclusionis ex obiecto præmissarum, & identitatem vtriusque, quia conclusioni assentitur propter præmissas, & de obiecto conclusionis iudicat, ex præmissarum iudicio, quod est se gerere cum obiecto conclusionis tanquam cum aliquo identificato cum obiecto præmissarum, in quo intellectus nullam cognoscit distinctionem, & ita quasi virtualiter affirmans, seu supponens esse idem inferit in conclusione identificari inter se extremitates, quas vidit in præmissis identificatas vni tertio.

Obiicies primò: Assensus conclusionis fertur in suum obiectum propter obiectum præmissarum: ergo necessaria est saltem apprehensiva cognitio de connexion obiecti præmissarum, cum obiecto conclusionis. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, quia illius tantum prærequiritur cognitio ad assensum conclusionis, quod est motuum formale huius, seu propter quod assentitur obiecto conclusionis, cum verò tantum propter obiectum præmissarum assentitur conclusioni tantum prærequiritur cognitio de obiecto præmissarum, quam habemus in ipsis præmissis formalibus. Instabis non solum assentiri conclusioni propter obiectum præmissarum, sed propter identitatem obiecti præmissarum cum conclusionis obiecto, & propter illationem huius ex illo; ergo non solum prærequiritur cognitio obiecti præmissarum, sed identitatis obiecti præmissarum cum obiecto conclusionis, & illationis huius ex illo. Respondeo intellectum tantum ferri in obiectum conclusionis, seu extremitatum inter se, propter identitatem earundem cum medio, & ideo huius tantum identitatis cognitionem prærequiri tanquam obiectum formale motuum, ex quo inferitur formalis conclusio, ex vi cuius intellectus enunciat identitatem extremitatum inter se, & in actu exercito inferit obiectum conclusionis ex obiecto præmissarum, & virtualiter affirmat esse idem, ut dicebam n. 7.

Obiicies secundò: Cognitis eisdem præmissis vnus assentitur conclusioni, & alter non assentitur ergo ex eo est quod vnus cognoscit illationem, & alter illam non cognoscit. Peto à te cur cognitis eisdem præmissis vnus cognoscit illationem illarum cum conclusione, & alter illam non cognoscit? Dices quia vnus perfectius altero præmissas agnoscit. Ex hoc ergo capite affirmo ego procedere cognititis eisdem præmissis hanc conclusionem inferre, & non alterum, seculum in vtroque illationis cognitione.

Obiicies tertio: Voci *ergo* respondet in intellectu aliqua cognitio, non cognitio representans consequens illatum

secundum se, quia hoc per reliquas voces significatur, ergo cognitio representans illationem. Respondeo vocem *ergo* non significare aliquid se tenens ex parte obiecti distinctum à consequenti, sed denotare hoc vtrumque cognosci; sed cognosci ex vi præmissarum, itaque hæc complexa homo est rationalis, & Ergo homo est rationalis, ex eo differunt, quod primum ponitur loco cognitionis vtrumque representantis suum obiectum, & secundum ponitur loco cognitionis illud representantis, seu attingentis ex vi præmissarum.

Obiicies quartò Aristotelem dicentem scientiam esse cognitionem rei per causam, & quod illius sit causa, & quod aliter se habere non possit ergo Aristoteles præter cognitionem præmissarum requirit ad assensum conclusionis præcognitionem, quod præmissæ sint causa illatiua conclusionis, quod significat per illa verba, & quod illius sit causa. Respondeo cum Hurtado supra §. 4. non significare cognitionem illationis, sed solum euidenciam cognitionis scientiæ deductæ ex cognitione euidenti causæ.

PUNCTVM III.

An assensus conclusionis necessariò tangat obiectum præmissarum.

QVæstio hæc valde coincidit cum alia, quam exagito Controv. 11. de anima Punct. 2. an videlicet electio intrinsecè per se ipsam tangat motuum intentionis, seu bonitatem finis. Licet enim nonnulla possit esse disparitas, ratione cuius possit defendi electionem non attingere bonitatem finis, etiam si conclusio debeat attingere obiectum præmissarum, quæ peti possit ex libertate voluntatis, & necessitate intellectus, vel è contra possit defendi electionem necessariò debere attingere bonitatem finis, quia medium ut tale non habet sufficientem bonitatem ad terminandum electionis actum, & conclusionis assensum non debere ferri in obiectum conclusionis, quia obiectum conclusionis ex se sufficientem veritatem habet ad terminandum conclusionis actum, nihilominus præcipua ratio, quæ probatur assensum conclusionis debere attingere obiectum præmissarum, quam expendam communis est vtrique quæstioni, eadem enim probatur electionis actum debere attingere intentionis obiectum, aliisque quam plura argumenta eodem modo in vtraque quæstione procedunt, eisdemque principiis veraciter est definienda. Breuiter quæstionem hanc hic definiam, & latius alteram de electione respectu intentionis tractabo loco citato, cum iam altiora principia tradiderim ad quæstiones percipiendas, ideo si plenior huius materiæ notitiam desideres, adito locum citatum vbi principia, quibus vtraque quæstio, & alia similes sunt exagitantur latius expendo.

Duplici modo potest attingi obiectum præmissarum assensui conclusionis. Primò tantum ut *quo* seu tanquam puram rationem assentiendi, quin ex vi illius actus ipsi obiecto formali assentiantur. Secundò potest attingi non solum ut *quo*, sed etiam ut *quod*, ita ut non solum sit ratio assentiendi, verum etiam de illo feratur assensus, & aliquid enuncietur ex vi talis actus. Modum attingendi ut *quod*, vocatur S. Thomas 1.2. quæst. 8. art. 3. in corp. & quæst. 12. art. 4. Capreol. in 1. dist. 1. quæst. 1. attingi absolute & secundum se. Ockhamus & Gabriel. quæst. 8. Prologi, P. Fonseca 6. Metaph. c. 1. art. 7. disp. 1. conc. 2. & 3. attingi ut obiectum mouens. Communis tamen loquendi modus hos duos modos attingendi idem obiectum explicat per hoc, quod est attingi ut *quod*, & ut *quæstio* loquuntur Conimbr. lib. 1. Post. cap. 1. quæst. 2. art. 5. Difficultas, quam hic exagitant Doctores, est, An assensus conclusionis respiciat obiectum præmissarum ut obiectum *quo*, seu ut rationem formalem assentiendi, quod sufficere ut præmissarum obiectum speciem tribuat assensui conclusionis, & ut conclusio dicatur à præmissis dependens, & ab illis differat per aliquid intrinsecum. An verò eo ipso quod præmissarum obiectum, & quodcumque aliud respectu aliorum actuum intellectus, & voluntatis attingatur ut *quo* debeat attingi ut *quod*, ad præsentem quæstionem non spectat, & non facile poterit definiri. Dicam quid sentiam Controvers. 10. de anima Punct. 2. ad finem, & in præsentem cum omnibus Philosophis tantum disputabo, an assensus conclusionis attingat præmissa